

91566R

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

QUALIFY FOR THE FUTURE WORLD
KIA NOHO TAKATŪ KI TŌ ĀMUA AO!

Level 3 Sāmoan, 2015

91566 Demonstrate understanding of a variety of extended written and/or visual Sāmoan texts

2.00 p.m. Thursday 3 December 2015
Credits: Five

RESOURCE BOOKLET

Refer to this booklet to answer the questions for Sāmoan 91566.

Check that this booklet has pages 2–4 in the correct order and that none of these pages is blank.

YOU MAY KEEP THIS BOOKLET AT THE END OF THE EXAMINATION.

FIRST TEXT: Lauga Fa'afetai – Tauānu'u Seali'imalietoa

Read this text about a celebration. Use it to answer Question One and Question Two.

E muamua ona 'ou fa'atulou atu i le pa'ia ma le mamalu ua aofia mai i lenei aso. I le susū i lau Susuga i le fa'afeagaiga ma le faletua, susū i a'oa'o ma ō lātou faletua, afio o 'āiga, alalata'i fale'upolu, le pa'ia o le 'au vala'aulia ma Sāmoa ua potopoto. O le mamalu lava lea iā Tūmua ma Pule, Itū'au ma Alātaua, 'Āiga i le tai ma le Va'a o Fonotī. Tulou, tulou, tulou lava.

'Ae o lenei itūlā, e muamua lava ona momoli le fa'afetai i le Atua ona 'ua aulia mai lo'u aso fānau. E lē pu'upu'u le sefulu valu tausaga talu ona 'ou ola mai, o se taimi 'umi, 'ae maise ai ana meaalofa e tele ua 'ou maua. E fo'i pea le vi'iga iā te ia. E fa'afetai atu fo'i i lau Susuga i le fa'afeagaiga ma le faletua, ona o la tātou taulaga ōsia. O lea ua fa'afofoga Ieova i le taulaga ua si'itia. Le ekālesia e, 'ae maise o le 'auvala'aulia, o le mea moni ua maua lo'u aso ona o lo 'outou afifio mai, susū mai, ma tala mai o 'a'ao. E le'i manatu lava Asomua o le 'ā si'i lona fale e tū i luga o le mauga. Lea ua 'outou susū mai e opogi le fa'amoemoe, ua malie mata e va'ai, ua malie fo'i taliga e fa'alogo.

O'u 'āiga e, fa'afetai lava le so'o so'o tau'au mai, lo 'outou titi faitama, ma le manatu mai i le afafine fa'atauva'a. O le fa'amālō fa'apitoa lava mo o'u mātua ona o le lā tausiga iā te a'u. E lē mafai ona 'ou fa'agaloina 'oulua. Fai mai le 'upu a Solomona le tupu poto, 'Ieova e, e māfanafana le 'ele'ele 'ou te savali ai, 'auā e tausi i lou alofa, ma le agalelei o o'u uso.' Ua 'ou ola ma 'ou manuia, ona o le alofa tūnoa o Ieova iā te a'u, ma lo 'oulua agalelei. O lagona nā o lenei aso le aofia e. Ua lē gata i lo 'outou afifio mai, a ua 'outou 'a'ao fo'i i meaalofa tāua ma le matagōfie. O mea ua 'outou fa'amaumauina ona o lenei afafine fa'atauva'a, ia alofa le Atua e tau'i atu, i so'o se ala o ana fa'amanuiaga.

O a tātou 'upu taumāvae, ia alofagia e le Atua lenei potopotoga. Ia foa'i le mau e tele i lau Susuga i le fa'afeagaiga ma le faletua. Ia fa'agaganaina 'oulua e le Atua fetalai, ia fa'apea fo'i i Susuga i ali'i a'oa'o. Le pa'ia e o le ekālesia, ia maua le tōfā iā te 'outou 'āiga, le fa'autautaga o'o i fale'upolu, ma le fautua lelei i faletua ma tausi. Sāmoa ua potopoto, ia manuia tupu ma e'e, 'aua ne'i gausia le to'oto'o pe lafoia le fue i fale'upolu. Liliu mai i lenei itū, ia malu pea paolo ma gafa na sau sema i lenei aso, 'ae ola le leo i le alofa o le Atua. Soifua.

SECOND TEXT: Matai – Tofaeono Tanuvasa Tavale

Read this text about Sāmoan matai. Use it to answer Question Three.

O matai o Sāmoa ua vaevaeina i ni vāega ua ta'ua o ali'i ma tulāfale. O le nu'u fo'i lenei ua ta'ua o le nu'u o ali'i. E lē tutusa 'uma le tāua o matai ma o lātou tūlaga. Ua 'uma ona tu'ulaupu'a ma tu'umatāmaga ia vāega i totonu o se nu'u po o se 'āiga. E tāua le tagata i le aganu'u fa'asāmoa, 'ae fa'atāuaina fo'i lona suafa matai. O sē na te 'ūmia se suafa tāua, o ia fo'i lea ua fa'ae'e 'uma iai pa'ia ma mamalu o lea suafa. O le Sa'o o le 'āiga, o ia lea o le matai 'autū, ma o ia fo'i lea o le to'otū o mea lelei 'uma i totonu o le 'āiga. Ua iai fo'i isi matai e 'ese mai i le Sa'o e lavea i le taupulega a le 'āiga. O matai nei e ta'ua o matai tautua. So'o se mea lava e fai i luga o le 'ele'ele e tau iai le suafa o le 'āiga, e pūlea 'uma lea e le Sa'o o le 'āiga. O ia o le pule aoao i tagata ma le lau'ele'ele. E mafai e le pule lenei a le Sa'o ona fa'atūla'i 'ese se tasi o lona 'āiga ua lē logosa'ia, pe tete'e fo'i i lana fa'atonuga. E lē tāua 'uma Sa'o o 'āiga i totonu o faigānu'u. E iai le isi Sa'o e gata lava lona tāua i totonu o lona 'āiga, 'ae a tauaofia le nu'u e lē o'o iai lona tāua. O nu'u 'uma ua iai lava ali'i ua ali'ita'i iai. Ua ma'oti fo'i o lātou nofoaga pe 'ā tauaofia le nu'u. E iai fo'i nisi o nei ali'i tāua a tauaofia le itūmālō e lē aloa'ia, ma e fa'apea fo'i i le atunu'u 'atoa. O le matai, o ia lea o le faitoto'a o le 'āiga i totonu o le nu'u i 'upu fai ma taupulega. 'Ā leai se matai o se 'āiga i totonu o se faigānu'u, o le 'ā logo i tua lea 'āiga, ma o se tūlaga lē manuia lea, 'auā e leai ni sui momo'e. E tele fo'i afio'aga e ali'ita'i i tulatoa. O nei tula e matuā tāua ma aloa'ia i totonu o nu'u. E māsani ona ta'u i lātou nei o tulāfaleali'i. E afifio i pou o matuātala, ma o 'i'inā fo'i e lāuga mai ai. O afio'aga fa'apea, e iloga ai le lē aloa'ia o fale'upolu. E tele ina fai e fale'upolu le sivaloa ma le fa'ataupa'ia, 'ae a maua se tasi, ona tapua'i lea 'ae lāuga le tulāfaleali'i.

THIRD TEXT: O le taunu'u o le Talalelei i Sāmoa

Read this text from *Amongst the Stars*, by John Garret. Use it to answer Question Four.

Na 'aumai e Ioane Viliamu le tasi tagata pālagi e igoa iā Charles Barff i lana malaga i Sāmoa, 'atoa ai ma ni faia'oga se to'avalu mai i Tahiti ma Rarotoga. Na afe i Toga ma 'aumai ai ma le tagata Sāmoa e igoa iā Faueā ma lona 'āiga, e fesoasoani i le lātou galuega.

...

O le tausaga 1839 fo'i na lolomi ai le nusipepa Sāmoa muamua. Tausaga 1842, fa'atū le a'oga a le ekālesia i Mālua. I le tausaga e 1845, na 'amata fa'aliliu ai le Tusi Pa'ia i Avao, Savai'i. I le tausaga e 1848, na lōmia ai le Feagaiga Fou i le gagana Sāmoa. O le tausaga 1855, na lōmia ai le Feagaiga Tuai i Egelani.

For copyright reasons, this resource cannot be reproduced here.